

S T I R P I V M H I S T O R I Æ
P E M P T A D I S Q V I N T A E

L I B E R T E R T I V S,

D E E S C V L E N T I S R A D I C I B V S,
E T E I V S G E N E R I S B V L B I S,
A C N O N N V L L I S A L I I S.

P R Æ F A T I O.

VCVMERARIIS fructibus, paucisque herbarum aliis qui vescendo sunt, radices edules opportunè succedunt. Cum autem illarum exiguus sit numerus, & bulbos, qui esui idonei habentur, in istarum societatem admittere operæ pretium fuit. Plurimos quidem bulbos Pemptadis secundæ libro secundo descripsimus, sed quorum flores elegantes ac venusti hortis gratiam ac ornatum conferunt, oculosque magis quam ventrem pascunt.

Restant præter illos nonnulli, sed tamen non omnes edules, quos tamen unâ cum his prosequemur, ne qui unius generis censentur, ab inuicem diuellerentur. Satis sit floriferos ab istis separasse, qui alioqui unâ cum reliquis simul vno libro comprehendi potuissent.

D E R A P O.

C A P V T I.

Rapum vulgare.

Rapum oblongius.

RA P O oblonga, aspera, & virentia sunt folia, vtrunque profundis incisuris dissecta: caulis verò ramosus, flosculi lutei, filiquæ ac semina qualia Brassicæ. Rapum, quod pro radice est, tuberosum, rarò globi instar orbiculatum, frequètiùs in latitudinem effusum, rarissimè oblongius supra terram extans, inferiùs tenuem quamdam radiculam demittit, cortice vestitur crasso, albicante, & carne interiùs albida, quæ cruda coctaquæ editur.

L L

Ferunt

Ferunt autem nonnulli & Rapum quoddam esse, interiore pulpa rubens; sed fortassis hoc illud est, quod inter Betas reposuimus, & à nonnullis pro Rapo rubente haberi scriptum Pemptadis huius libro primo cap. vi.

Est verò & siluestre quoddam Rapum, cuius varias species Pemptadis secundæ lib. primo ostendimus.

Terram Rapum mediocrem postulat & solutam, ac adeò solutam, Petro Crescentio auctore, ut ferè in puluerem sit redacta: in agris & nonnullis vineis quibusdam locis gignitur.

Seritur Vere, vel post demessam segetem, in eodem in quo Secale natum agro: altero anno vnà cum Brasica flores & semina producit. Transferri autem primo Vere, vel etiam citius Rapa oportet, si ad sationem Raporum semen vtile speratur: non translatorum ad reliqua quidem vtile semen, verum ex eo non extuberans Rapum, sed exiguae radice excrefcit.

Rapum autem Græcis γορβύλη, aut γορβύλης dicitur; & γορβύλη ἡμεσες, quod vulgaris vsus; in Officinis & passim Rapa: à Lacedæmoniis verò ρασήρ: apud Bæotios verò ζεδελίς, ut Athenæus refert: Germanis Xuben: Belgis Napen: Gallis *Naveau rond*: Hispanis *Nabo redondo*, vel *Naps redons*: Italis *Rapi*: Anglis *Turnepe*.

Ceterum Rapi tuberosa radix, quæ propriè Rapum, & stirpi nomen dedit, cruda quandoque, sed frequentius cocta editur. Cruda inflat, & succum crassum frigidumque ingenerat: cocta minus refrigerat, imò adeò exiguum, ut refrigerare non percipiatur; humida tamen nihilominus & flatulenta existit. Refert autem non parum quo modo Rapum decoquatur: in aqua aut iure aliquo decoctum humidius est, citoque descendit, & aluum facilem reddit. Super carbones verò assatum siccius est, & flatuum minus ingenerat, non omnis tamen expers. Quocumque autem tandem coquantur modo, amplius multò quàm cruda alunt, alimentum conferunt non vitiosum, temperato proximum, sed non copiosum: ad lactis tamen & seminis generationem faciunt. Est verò & facultas eorum nonnihil diuretica.

Decoctum Rapi ad tussim & vocis raucedinem confert, vesperi bibitum addito saccharo aut exiguo mellis despumati. Dioscorides hoc & podagras & perniones foueri refert. Idem & ipsum Rapum tritum vtiliter pernionibus imponi addit, tum & ceratum rosaceum, quod in excavato Rapo per cineres feruentes excoctum fuerit, exulceratis pernionibus prodesse.

Asparagi Rapi siue prima à transplantatione germina decocta, vrinæ, si edantur, mouent.

Semen in antidota recipitur, & Theriacis admiscetur: in potu sumptum venenis aduersatur.

Belgæ oleum ex semine expressum ad reliquos à partu dolores subinde exhibent: tum &

Napus.

Naueta.

ipsis pueris aduersus vermes, quos perimit & expellit. Idem lotum cum aqua frigida calores, feruoresque, & asperitudines cutis illitum mitigat. Vtuntur verò & hoc in cibatu, sed non prius quàm probè coctum aliquamdiu efferbuerit, vel pleraque in eo incocta fuerint. tale autem facile, in ventriculo innatans, amarescit, & bilem commouet.

De Napo. CAP. II.

NAPVS foliis, caulibus, flore, siliquis, semineque; Rapum refert, sed radix quæ Rapo in orbiculatam latitudinè extuberat, Napo in longitudinem exporrigitur: Napi siquidem crassa & longa radix est, Napi & ipsa nomen retinens.

Solutam quoque terram haud aliter quàm Rapum postulat, in latiori tamen etiam prouenit: nascitur in Gallia, Bauaria, aliisque frequenter regionibus.

Seritur, transfertur, semen perficit eodem quo Rapum tempore.

Huius autem, tum & Rapi, siluestris habetur species, quam Gallia rura Nauetam, Ruellio teste, appellant. Quæ ex non transplantatorum siue Raporum siue Naporum semine nascitur: & foliis, caule, reliquisque Rapum ac Napum æmulatur, sed radice non crassa, oblonga quidem, & haud magna est. Rapum etenim transferri, & in alium locum defigi debere, ex cuius semine nasciturum

sciturum expectatur Rapum, antè dictum: eodem modo & Napus translationem desiderat.

Seritur autem huiuscemodi stirps non paucis locis in agris feminis cauisa, veluti & siluestrior illa Brassica, Crambe veteribus nuncupata. Ex vberiore enim horum feminum proventu magnum subinde lucrum, & haud mediocri quaestus agricolis accedit: trusatilibus siquidem molis ex eo oleum excluditur, cuius non modò ad oblonga, aut ad lucernarum lumina vsus est, verum etiam ad saponis compositionem requiritur. Nam ex hoc, & vna fortissimo ex nonnullis cineribus lixiuio, sapo decoquitur, quo ad eluendas expurgandasque lineas vestes vniuersum fere Belgium vtitur.

Rapistrum.

Napus Græcis *βουίνας* dicitur; quod tamen nomen Rapo magis conuenit: nam Bouniadis appellatio à tumente figura diducta apparet: Germanis *Stochrüben*: Brabantis *Stecurapen*: Parisiense *rapen*: Hispanis *Nabo commun*, & *Naps*: Italis *Napo*: Gallis *Naueau*: Anglis *Rape*.

Galenus inter *γολύβιδα* & *βουίνας* differentiã nullã facit, & reuera Napus à Rapo nisi sola radice forma dissidet: vt & antè scriptum est.

Est & Napus à Rapo facultate & temperatūra non differens, nisi quòd Napus paulò siccior, minusque facile concoquatur aut descendat, paucioresque flatus ingeneret: in reliquis cum Rapo conuenit.

De Rapistro. CAP. III.

RAPISTRO folia exeunt lata, oblonga, aspera, veluti Rapi ac Napi, sed lateribus indiuisa: cauliculi eius tenues, hirsuti, pedales, vel altiores: secundum ramulos exiguos flosculos proferunt colore subluteos, ac postea tenues, oblongas, & paruas siliquas, in quibus semen veluti Rapi, sed feruens ac acre gultu veluti Sinapis, sed amarius: radix non magna.

Frequenter in agris, dum requiescunt, & aratro non proscinduntur, sponte nascitur; non minus tamen & secus vias, prope veteres muros, & aliis incultis & asperis.

A Martio mense in multam ætatem cum flore reperitur: interea verò & semen perficitur.

Nostra ætas Rapistrum nominat: nonnulli verò & Sinapi siluestre: Germanis *Hederich*: Belgis *Hericli*: Gallis *Velar*, ou de la *Tortelle*: nõ esse Erysimum, vt quibusdam visum, folium indiuisum, & haudquaquam Erucae simile, ostendit.

Ceterum Rapistri semen calidum & siccum nõ minus quam Sinapis. Vsurpatur à nonnullis huius loco, qui condimentum à Sinapi nomẽ habens, vel ex hoc componunt, vel ei admiscunt; sed palato tale minus gratum, quòd amaricans sit.

De Lampfana. CAP. IIII.

LAMPFANÆ folia Napi aut Rapi similiter satis similia sunt, sed minora, minusque aspera: cauliculi cubitales, tenues ac ramosi: flosculi in fastigijs virgularum lutei, minores, Hieracij æmuli, ex aliquot videlicet paruis foliolis congesti: radices tenues ac coherentes fibræ.

Iuxta agrorum & hortorum latera ac margines, secus vias, locis incultis, non omnino aridis haud rarò exit.

Tota ætate cum floribus viger.

LL 2

Λαμ-

Lampfana.

Λαμψάτω hoc olus Græci nominant: Latini eadem voce vtuntur: inter nothas tamen à Romanis Napium dici refertur. Napio autem illi nomen à Napi similitudine, quem folio refert.

Reticcantem autem ac extergentem, nonnihilque digerentem facultatem obtinet. Galenus hanc esam malos succos procreare scribit: Dioscorides verò plus alere ait quàm Rumi- cem, & stomacho vtiliorem. Coquuntur autem, eodem auctore, caules foliaque, & in ci- bum recipiuntur.

De Raphanide, siue Radicula.

CAP. V.

Raphanis siue Radicula satua.

Radicula satua minor.

RADICVLARVM satua vna, siluestris altera, tertia Magnæ cognomen accepit. De singulis autem seorsim agendum.

Satiua Radicula folia emitit magna, virentia, aspera, vtroque latere profundis incisuris dissecta, Rapi foliis haud dissimilia, sed maiora: caules teretes sunt inque alas sparsi, è quibus flosculi quatuor foliolorum dilute purpurei, succedentibus siliquis crassis, acuminatis, interiùs fungosis, in quibus duo aut tria semina, maiora quam Rapi aut Brassicæ: radix foris in- tusque frequentissimè albida, quandoque exteriùs nigricans: crassa, & longa, si conueniens solum nacta fuerit, subinde verò crassior ac breuior.

Diu beneque subactam ac solutam terram Radicula requirit, & mediocriter pinguem: in arenosa etiam quandoque non infeliciter prouenit.

Post æstatis solstitium Iunio aut Iulio mense commodissimè ac optimè Radicula seritur. Vere tempestiue sata, parum radice probatur aut proficit: nimis enim citò in caulem assur- gens, mox flores, seminaque profert: serius sata radice grandescit, hibernis mensibus infer- tur, Vere sequente flores seminaque demum facit.

Theophrasto, Dioscoridi, ac Galeno, aliisque Veterum Græcè ραφανίς dicitur: & quæ se- ritur ραφανίς ημερος: posteriores ραφανόν appellant: antiquiores autem, & Artici, teste Gale- no, Brassicam ραφανόν vocarunt. Latinis autem ραφανίς Radicula, & satua Radicula est: Offi- cinis verò Raphanus, Germanis Netuch, Belgis rabadys, Gallis Raisfort, Italis Radice, Rafano, Hispanis Rauano, Anglis raddyshe rabadon, Bohemis Rzedsem: Radiculæ semen Cælius à Mar- cello Empirico Bacanon dici affirmat: & similiter ab Aëtio Tetrabibli lib. II. cap. II. Corna- rius

Bacanon.

rius

rius tamen non Bacanon, sed Cacanon legit. Inuenitur verò nomen Bacani etiam apud Nicolaum Myrepsum compos. cclv. lib. primi.

Radicula manifestè excalfacit & resiccat: attenuandi & aperiendi vim habet, acri in ea qualitate superante: in tertio autem ordine excalfacientium, & secundo resiccantium hanc Galenus statuit, & obsonium magis esse refert quàm alimentum.

Editur autem cruda. Nonnulli autem hanc cum pane alterius cibi loco sumunt: hoc modo esitata, paucissimum confert alimentum, idque vitiosum ac reprobum. Plerique verò non solam hanc mandunt, sed inter prandendum, aut cœnandum, aliorum ciborum veluti condimentum, & appetentiæ incitamentum adhibent: & minùs vitiosum succum sic ingenerat, sed cùm difficiliùs reliquis cibis concoquatur, quandoque & ventriculo molesta, ipsum perturbat: ad ciborum tamen distributionem adiuvat, præsertim si à cibo sumatur: ante verò cibum sumpta ipsum subleuat, ructus excitat, ventriculum subuertit: vomitum etiam ante cibum data promouet, sed præcipuè cortex, qui ipsa interiore carne vt acrior, ita quoque maiore efficacia vomitiones cum oxymelite datus facit. Prouocat verò & Radicula vrinas, ac cohærentes calculos dissoluit ac expellit: decocto eius ad ternos cyathos manè, vt Plinius ait, epoto: quod &, auctore Dioscoride, ad veterem tussim confert, & quæ in pectore crassa hærent extenuat. Huius loco nostra ætas stillatio vtitur per organa extracto liquore, qui & vrinas potenter cit, & calculos renum eiicit. Idem verò & ad vomitionem confert, additis iis quæ ipsam prouocant. Radicula verò tusa, lienosis imposta prodest: saggillata tollit, & contra viperarum morsus auxiliatur.

Eadem & semen potest, nam & vomitionem facit, vrinas similiter mouet, & ex aceto impositum lienem extenuat. Galenus Radiculae cauliculum Vere erumpentem elixum à nonnullis edi refert, ipsumque magis ait nutrire quàm Radiculam crudam, propterea quòd in aqua magnam decoctione acrimoniæ partem deposuerit; nihilominùs tamen paucissimum habere alimentum.

De Radicula siluestri. CAP. VI.

SILVESTRIS Radicula folio est breuiore, angustiore, crebrioribusque incisuris dissecto, propemodum veluti Erucæ, sed multò quàm huius maiore: cauliculi tenues, pedales, vel altiore: flosculi lutei exigui: siliquæ paruæ: minutum quoque semen: radix digitum quandoque crassa, oblonga, alba, sapore acris, mordaxque ac viuax.

Iuxta fossas ac serobes aquas habentes spontè nascitur, & pluribus annis restat.

Flores eius Iunio mense potissimum vigent, radix Februario aut Martio aliquando effoditur, & satiuæ loco infertur, ac editur.

Radicula siluestris Græcis *ραφανικὴ ῥηζία*: à nonnullis verò & Armoracia dicitur: Germanis *Wilder Rettich* / Belgis *Wilde radsijs* / Hisp. *Xaramago*, Italis *Ramolacci*, Gallis *Raisfort sauage*.

Facultate autem hæc Radicula non inferior satiuæ est, sed calidior ac siccior, quia & acrior.

Dioscorides folium inter olera recipi scribit: tum & radicem coctam, quæ, vt ait, excalfacit, vrinas mouet, & æstuosa est.

De Raphanide, siue Radicula magna. CAP. VII.

MAGNA Raphanis grandia profert folia, longa, lata, acuminata, saturato colore virentia, Hippolapathi æmula, sed maiora & asperiora: caulem (si quando promit) edit tenuem, atque in eo flosculos albidos, paruulos, & exiguas siliquas: radix magna & albida est, gustu admodum acris.

Humentibus hortorum locis gaudet, atque in his meliùs, quàm in aridioribus aut aridis proficit: gigni verò & in pratis nonnullis Fuchsius auctor est.

Aprili aut Maio quandoque huius flores apparent, siliquis post succedentibus. aded verò rarum hoc est, vt semen nullum hanc proferre Petrus Crescentius scripserit: qui Nouembri, Decembri, Ianuario, Februario, vel etiam Martio ait mense radicem particulas ferendas, ac in pinguem solutamque terram defigendas, exque iis facile magnas crassasque subnascituras radices.

Raphanum magnum aut Raphanum Rusticanum vulgò appellant: nonnulli & simpliciter Raphanum: nos Raphanidem magnam, aut Radiculam magnam, aut Rusticanam dicere maluimus: Germanis verò est *Weerrettich* / aut *Krain* siue *Kren*: Gallis *Grand Raisin*, *grand Raisfort*: Belgis frequentius Raphanus, quandoque ad imitationem Germanorum *Weer radsijs* / Bohemis *Chren*.

Inimicam autem hanc magnam Raphanidem siue Radiculam vitibus esse nonnulli sentiunt, & tantum quidem inter hæc odium esse, vt Raphanis magna iuxta vitem sata retror-

Raphanis magna.

Pastinaca tenuifolia sativa.

sum fugiens abeat, & huius radix arida ac tusa in vinum coniecta, ipsum mox in acetum comutet. Vetusissimi autem scriptores, diffidium cum Vite, Raphano quidem, sed non huic, sed Brassicæ ascribunt; quam antiquissimos *ράφανος* nominare iam ante scriptum est.

Ceterum Raphanidis huius radix admodum acris est, calida tertio, & sicca secundo intenso: contusæ admodum frequens apud Germanos pro condimento vsus est. Valent ad eadem ad quæ sativæ, sed & vehementiores sunt.

Oxymeli ex aceto, in quo triduum cortices maderint, vomitum excitat, & aduersus quartanas commédatur: quin & cortices ipsi in aceto macerati, si cum exiguo mellis edantur, deinde aqua superbibatur tepida, vomitione quoque expurgat.

Herbæ folia cum vino decocta, additoque modico oleo, ac cataplasmati in modum imposita, iocinoris ac lienis durities molliunt: peccini verò admota, urinæ stillicidio auxiliantur.

De Pastinacis tenuifoliis. CAP. VIII.

PASTINACARVM duo posterior ætas genera ostendit, tenuioris folij vnū, latioris alterū.

Tenuifoliarum autem Pastinacarum quædam sativæ sunt, siluestris verò alia.

Sativæ Pastinacæ folia saturato colore virent, ampla sunt, sed in tenuissimas ac minutas partes multiplicibus sectionibus diuisa: caulis, quando

Pastinaca sativa rubens.

assurgit,

assurgit, rectus & rotundus est, forisq̄ue nonnihil hirsutus, interiore parte cauus, culminantibus in summo rotundis umbellis, in quibus flosculi parvuli albicantes: succedit semen non magnum, sed asperum & hirsutum: radix crassa, dodrantalis, lutea, esui grata, & ori iucunda.

Huius altera species, priori omnibus partibus similis, solo radice colore ab ea differt, qui huic non luteus, sed saturato rubore nigricat.

Seruntur istæ Pastinacæ in agris ac hortis, in quibus & alia olera habentur: terram quoque desiderant non firmam & bene subactam.

Altero à satione anno caulē promunt, & flosculos, semenq̄ue proferunt.

Est verò hæc propriè à Græcis *σαφυλίνος* dicta: nam quam nos latioris folij Pastinacam nuncupauimus, a veteribus alio descripta est nomine: huius autem fatium genus *σαφυλίνος ἡμμερος*, Latinis Pastinaca fatiua dicitur: Theophrastus autem lib. IX. De stirpium historia hunc Staphylinum *δαύκον* nominat, & apud Arcades nasci refert: ac in Sparteni Achaïæ laudatissimum, radicemq̄ue ait *μηλίαν*, id est, luteam esse, exemplaria quædam *μέλαναν* legunt: quod de altera specie veritatem habet. Galenus lib. De med. simp. facultatibus Daucum quoque facit, sed tamen non simpliciter Daucum, sed composito nomine Daucum Pastinacam appellat. Nam Theophrasto quidem, ut diximus, Daucus est. à Dioscoride verò pro Pastinaca hanc haberi, siluestris ab ipso descripta Pastinaca, huic folijs, flore, semineq̄ue affinis, satis ostendit. Nos autem hanc Pastinacam tenuifoliam, ad differentiam alterius latioris folij, & candidæ radice, vocauimus.

Priorem autem harum Pastinacarum Germani *Zam Nestnachen* & *Gåle Nûben* appellant: Brabanti *Seel Peen* / *Seel Pooten* / *Seel wortelen*: Galli *Pastinade iaulne*: Itali *Pastinaca*: Hispani *Canahoria*, *Pastinagues* & *Cenouras*.

Alteram verò Carotam vocant. Iacobus Manlius Caryotam, & Pastinacæ, cuius radix citrina est, speciem facit: veteres autem Caryotam inter Palmæ fructus numerant. Carota autem hæc Pastinaca dicitur à Germanica voce *Gar rotz*, quod est, in totum rubens: quæ non modò ad Brabantos, verùm & ad Italos Gallosq̄ue vox peruenit.

Ceterum Pastinacæ luteæ radix frequentissime cum pinguium carniū iure cocta editur. temperatè calida est, & nonnihil humida alimentum, non multum quidem, sed minus vitiosum, quàm alia pleraque, suggerit. flatulentum quoque quiddam obtinet, sed minus quàm Rapa, quibus etiam minus citò descendit.

Rubra siue nigra, & ipsa coquitur, sed rarò cum carnibus: cum oleo verò, sale (quod pro gero Veterum) & aceto frequētius editur: acetiorem aliorum loco hibernis mēsis succedēs. Similis autem hæc facultate Luteæ est. Semen vtriusque calidum ac siccum: flatus discutit, vrinæque mouet, veluti siluestris Pastinacæ, sed minus efficax est.

De Pastinaca tenuifolia siluestri.

CAP. IX.

SILVESTRI tenuifoliæ Pastinacæ folia tenuiter ac variè dissecta sunt, veluti fatiuarum, sed albidiora, & paulò hirsutiora: caules similiter hirsuti & asperiusculi: flosculi in latis rotundisq̄ue umbellis parui, albidi, quorum medius saturato colore purpureus est: semen asperum & hirsutum, quo ad maturitatē perueniente, umbella cōtrahitur: radix albida, tenuis, mediocris longitudinis.

Incultis locis secus agros, ipsorum margines, prope vias ac semitas, quandoque & in ruderibus sua sponte gignitur.

Augusto semen legi potest, flores Iunio aut Iulio vigent.

Græcè *σαφυλίνος ἀγριος*: Latinè Pastinaca siluestris: Officinæ pro Dauco habent, eiusq̄ loco nec malè nec infeliciter vtuntur. Nam & Galenus suo tempore pro Dauco habitum fuisse testatur, & Dauci à Theophrasto dicti siluestre genus est. Germanis *Wild Nestnachē* / *Vogetnesi*: Brabantis

Pastinaca siluestris tenuifolia.

tis Vogels nest / Croonfiens cruyt / wilde Pastenaken: Gallis *Pastenade sauuage*: Italis *Pastinaca saluatica*: Hispanis *çanahoria saluage*: Athenæus Diphilum auctorem citans, Pastinacam ait $\phi\lambda\gamma\sigma\upsilon\nu$ vocari, quod ad res promoueat Venereas. Orpheus etiam, auctore Plinio, amatorium & huic quid inesse dixit. Sunt autem hæc de siluestri Pastinaca scripta, cuius radix efficacior est quàm satiuæ: & Venereum quid, vt Galenus ait, obtinet.

At semen huius siluestris Pastinacæ, tum & radix secundo ordine exalfaciunt, rescicant, & vnà aperiunt ac attenuant.

Radix decocta, aut epota vrinam cit, calculos pellit, fetus ex vtero detrahit, quod & in pello apposita facit: flatuosum autem quid obtinet, vnde & ad Venerem extimulat.

Semen potum & appositum similiter & menses ducit, vrinæ difficultati succurrit, flatus discutit, hydropicis prodest, & quibus venter tumidus est: aduersus colicos ac nephriticos dolores cum vino sumptum, aut decoctum, plurimum confert: muliebres suffocationes & hoc modo assumptum lenit, & conceptus adiuuat: contra venenatorum omnium morsus ac ictus vtilissimum fertur, ait Dioscorides, ab his non lædi qui præsumperit.

De *Pastinaca latifolia*.

CAP. X.

*Pastinaca latifolia satiuæ.**Pastinaca latifolia siluestris.*

LATIFOLIA Pastinaca duplex quoque est, satiuæ videlicet & siluestris.

Satiuæ folia ampla sunt, ex multis ad vnâ costam cohærentibus collecta, Fraxini similia, siue (vt Dioscorides) vt Terebinthi: quorum singularia oblonga, digitos duos lata, & ambitu ferræ modo incisa: caulis rectus, striatus, ad hominis altitudinem quandoque attollitur, comantibus in summo flosculis, in umbellis, luteis, & semine deinde plano, rotundoque, maiore quàm Anethi: radix candida, oblonga, dulcis esui apta.

In hortis ac nonnullis agris & hæc Pastinaca feritur: terram autem requirit pinguem, ac solutam, alteque perfossam.

Siluestris huius generis Pastinacæ satiuam foliis, caule, umbella, flosculis luteis, semine plano rotundoque refert, sed radix tenuis, durior, ac lignosior, esui minùs idonea est.

Gignitur hæc non paucis Belgij ac Germaniæ locis incultis, ac subinde penes hortorum sepimenta.

Vtraque

Vtraq; Julio aut Augusto floré profert, semen deinde perficit, & altero quidé ex quo vel sa-
ta vel enata est anno: latius radix Autumno & hieme vsq; in proximú Ver esui aptissima est.

Nostri atas eam quæ feritur *σαρυλλιον* ac Pastinacam quoque appellat: idcirco & eam La-
tifoliam, ad differentiam alterius tenuifoliae (quæ verè & proprie veterum Staphylinus) cog-
nominavimus: Germanis est *Widenweis* *Widen* *zam* *Widen*: Brabantis *Pastinaken*.

Silvestre huius genus, quidam hæsitantes ac ignorantes quò referri posset, Panacis spe-
ciem esse finxerunt: nonnulli verò Bauciam; alij Brancam Leoninam vocarunt. Baucia au-
tem, auctore Iacobo Manlio in Luminari maiore, Pastinaca est Dioscoridis & reliquorum
veterum, Tenuifolia videlicet dicta.

A veteribus autem, ac præcipuè a Dioscoride, Pastinaca hæc Græcè *ελαφοβοσκει* nomina-
tur: id quod conferenti Elaphobosci descriptionem cum hac mox fit manifestum. Radicem
verò & esui idoneam esse, ipse etiam Dioscorides agnoscit.

Elaphobosci siquidem caulis, uti Dioscorides scribit, est Libanotidis siue Fœniculi similis, *Elaphobos-*
geniculatus: folia digitos duos lata, sed longiora multò, ac veluti Terebinthi, *scum.*
hoc est, ambitu perfracta siue incisa, aliquantulum aspera; caules verò habent *ωραράδες*,
siue ramulares adnascencias complures, proferentes umbellas quales Anethi, flores subluteos: semen Anetho simile: radix trium digitorum longitudine, vnius crassitudine, candida,
dulcis, & esui idonea.

Dicitur verò istud etiam *ελάφιμον*, *νέφελον*, *σφιγγέριον*, *σφιουτβνον*, *ερπυζη*, *λύμη*, & Latine Cerui
ocellus, ut inter nothas ascriptum reperitur.

Dulces autem ac edules Pastinacæ huius radices moderatè calidæ sunt, & plus siccæ quàm
humidæ: alimentum conferunt amplius quàm Rapa, aut ceteræ Pastinacæ, idq; etiam paulò
crassius, non tamen vitiosum aut reprobum: eduntur autem coctæ; flatulenti quoque aliquid
obtinent: descendunt autem nec tardè nec citò; sed quod ad aluum pertinet, mediocriter
sefe habent: urinas autem promouent: ventriculo, renibus, vesicæ, ac pulmonibus vtilis.

Semen calidius ac siccius est, ad secundum vtriusque qualitatis gradum pertingens. Urinas
hoc mouet, & status discutit. Fama est, Dioscorides ait, Elaphobosci herbæ pabulo ceruas
serpentum moribus resistere: vnde & contra serpentum ictus semen ex vino datur.

De Sifaro. CAP. XI.

Sifarum.

SISARI folia ex pluribus similiter ad vnam
costam committuntur, quorum particularia
per circumferentias nonnihil quoque crenata;
sed minora, virentiora, ac læuora sunt, quàm La-
tifoliae Pastinacæ: cauliculi breues cubitum fre-
quenter non attingunt: flosculi in umbellis albi-
di: radice vero ab vno capite plures dimittun-
tur, palmi longitudine, digito sæpissimè tenuio-
res, duriusculo in medio neruo, dulces, candidæ,
& esui idoneæ, oriq; suauissimæ.

Sifarum istud in hortis feritur, & radice potis-
simùm: nam maioribus ac crassioribus sublatis,
minores iterùm in terram defiguntur: quod Martio
ac Aprili opportunè fit, priusquàm caules assurgant:
atq; hoc tẽpore exemptæ radice coctæ eduntur.

Sifarum autem Græci pariter *σισαριον* vocant:
Latini verò etiam Sifer: posteriores nonnulli Ser-
uillum, aut Cheruillum, vel Seruillam: Germani
Gierlin / *Tragus* *Sam garten* *Kapunketen*: Belgæ
Suyker wortelen / id est, sacchariæ radice, &
quandoque *Serillen*: Hispani *Cheriuia*: Itali *Sifa-*
ro: Galli *Cheruy*: Angli *Serret*. Atque Sifer illud
est, quod à Gelduba ad Rhenum castello sibi
Tiberius imperator adferri iubebat, ut refert Pli-
nius lib. XIX. cap. v. Inter medica, inquit, dicen-
dum Sifer, & ipsum Tiberius princeps nobilita-
uit, flagitans omnibus annis à Germania. Geldu-
ba appellatur castellum Rheno impositum, vbi
generositas præcipua.

Serapio-

Secacul. Serapionis autem Secacul, de quo cap. LXXXIX. vt nonnulli existimant, haudquaquam est: Secacul siquidem folio describitur Iulben, id est, Pisi, interprete Matthæo Siluatico: & fructum fert nigrum Ciceris magnitudine, humore plenum, ac sapore dulcem: qui granum Culcul dicitur. Pisi autem folium non habet Sifarum, nec fructum nec granum fert nigrum Ciceri simile. Vnde satis constat, Sifarum à Serapionis Secacul plurimum differre: tantum abest vt idem sit.

Sifari autem radiculae moderatè calidae ac humidæ sunt: faciliè concoquuntur, non tardè descendunt: nutriunt mediocriter, nec prauis sunt succi: flatulenti autem quiddam etiam obtinent Venerem promouentis: eduntur coctæ, & quandoque cum aceto, sale, & exiguo oleo acetarij in modum: quandoque verò in oleo aut butyro frixæ apparantur & aliis modis. In Sueuia, ait Hieronymus Heroldus, mulieres præparant maritis suis, atque vsum norunt.

De Allio. CAP. XII.

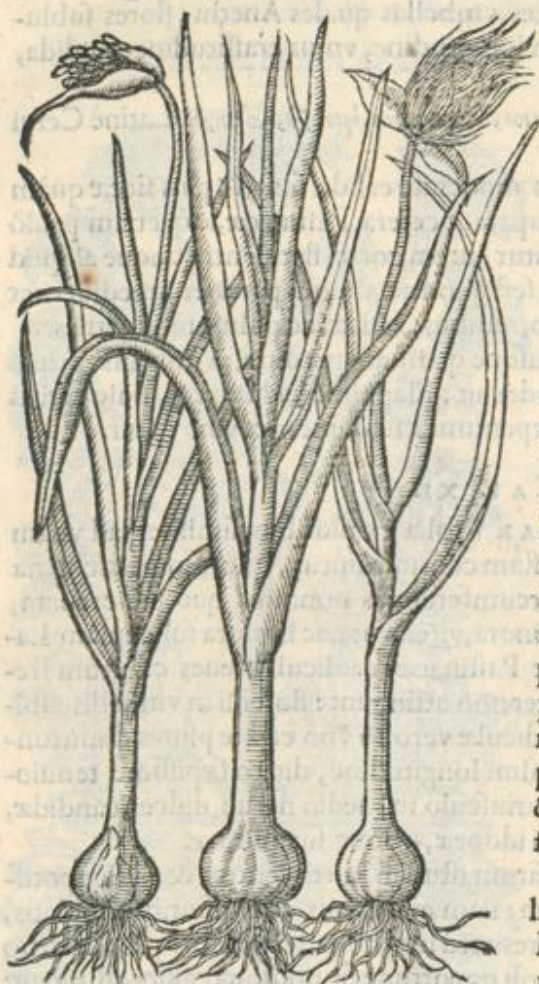
Allium.

1.

2.

3.

Vlpicum.

ALLII satiuæ quædam sunt genera, siluestria verò alia. Satiui Allij bulbus tenuissimis membranibus ex albido dilute admodum purpurascens velatus, ex pluribus coherentibus nucleis, siue, vt vocant, spicis separatim conuestitis coaugmentatur, à quibus interius tenues quædam fibræ pro radicibus dimittuntur: folijs viret oblongis, Cerpæ similibus, inter quæ caulis, sed admodum rarò, nec primo aut altero anno, sed ferius, assurgit: quamobrem & caule semineque carere à quibusdam creditur.

Præter verò istud & aliud quoddam satiuum Allium Valerius describit Cordus, cuius bulbus minor est, & ex paucioribus nucleis, ipsiisque nudis ac non conuestitis compositus, membrana tamen tenuissima ac dilute purpurascens, bulbum ipsum quoque contegens. folia huius qualia prioris, sed nonnihil minora: cauliculus verò teres, cubitalis, glaber, fastigio capitulum proferens acuminatum, candida membrana velatum, qua per maturitatem disrupta, fructus apparent instar pilularum, orbicularem figuram habentes, Pisis maiores, racematim coherentes, colore foris purpurascens, sed pulpa interiore candida, sapore & odore bulbi nucleis similes, qui in terram defixi in plantis succrescunt.

Veteres verò & aliud quoddam satiuum Allium descriptum reliquerunt Vlpico nomine. Hoc, Columella lib. xi. ait, longè maioris est incrementi, quàm Allium: habet autem velut Allium plures coherentes spicas. Plinius lib. xix. cap. v. & hoc grandius esse testatur, & præcipue Africæ celebratum inter pulmentaria ruris.

Nouembri mense aut Decembri Allium benè feritur, Palladio auctore, & Vlpicum terra maximè alba fossa & subacta sine stercore: licet & in alia etiam stercoreata, addit Petrus Crescentius, proueniant: qui feri posse hæc mense Septembri, Octobri, Febuario & Martio; in calidis autem locis mense Decembri tradit. Plantantur autem, vt idem ait, in arcis vno palmo distantes.

1. Allium autem Græci *σκόροδο* dicunt: Officinæ Latinam appellationem retinent. Germani *Kloblauch*: Belgæ *Looch*: Hispani *Aio*, *Alho*: Itali *Aglio*: Galli *Ail*, aut *Aux*: Bohemi *Česnek*: Angli *Garlic*. Appellatur verò & spuris vocibus *γίλλοσιον*, & *ἐλαφόσοιον*.

2. Alterum genus Cordus *ἀφικάρπον* appellat, quòd duobus locis fructus sine nucleis gignat.

3. Vlpicum Græcis *ἀφροσκόροδο* nominant, à spuma quæ ab eo effertur, vt Plinio videtur. Tritum, inquit, in oleo & aceto, mirum quantum increseat spuma: dicitur verò ab eodem & *ἀνποσκόροδο* ac Cyprium Allium.

Potest verò & istud Allij genus esse, quod *μάλυζα* nūcupatur, quo nomine Galenus in expositione

positione linguarum Hippocratis Allium appellari ait simplex caput habens, & non diuisum in spicas, cuiusmodi tamen & primum est Allium.

Ceterum Allium acre admodum est, resiccat ac calfacit quarto, vt Galenus ait, excessu, summam corporis cutem vesicas excitando exulcerat.

In cibo sumptum corpus insigniter excalfacit, & qui in ipso sunt humores crassos attenuat, lentos tenacesque inedit, digerendi etiam vim ac obstructiones aperiendi facultatem quoque habet: aduersatur vero & omnibus venenis frigidis, & virulentorum animalium ictibus: quamobrem & à Galeno Theriaca appellatur rusticorum.

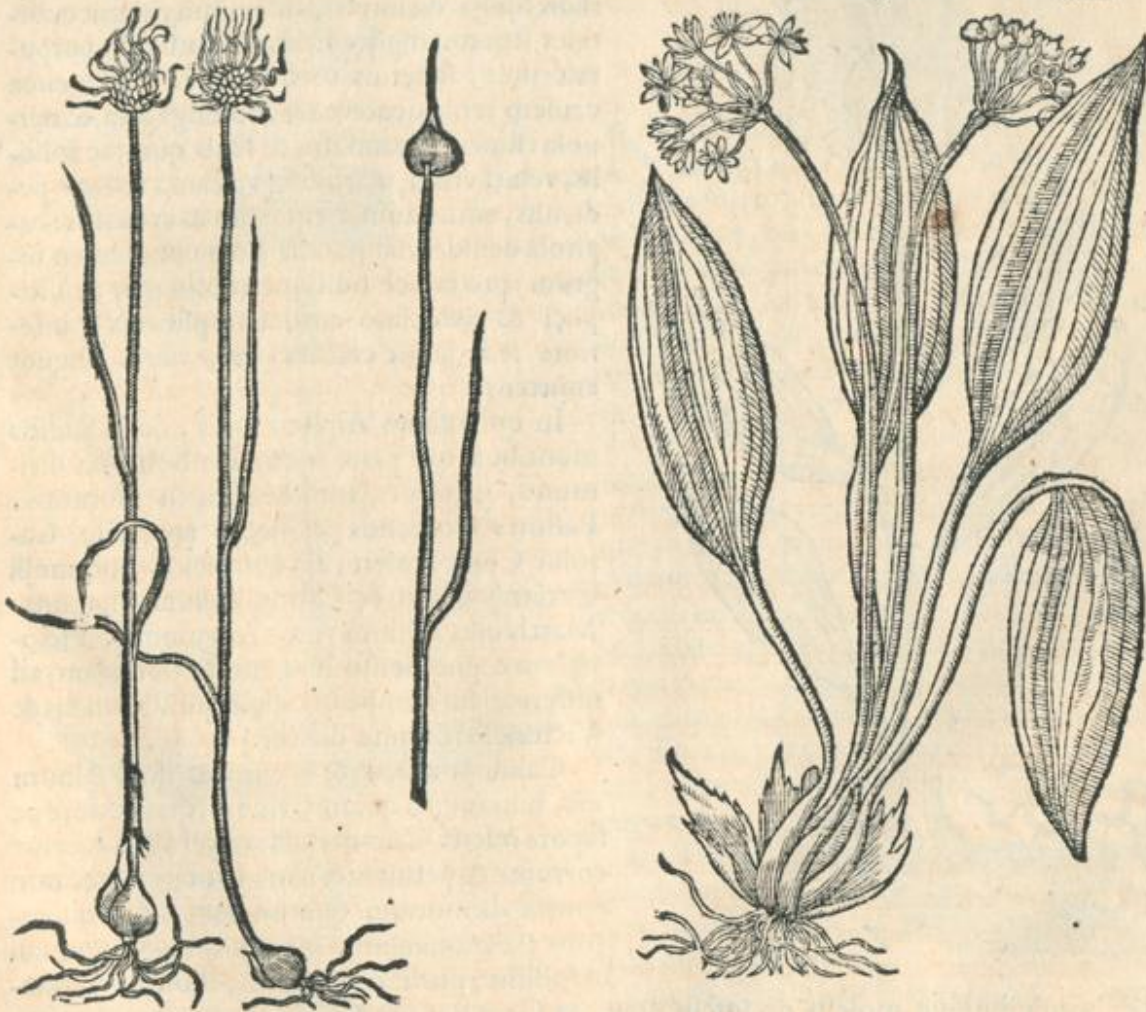
Alimentum autem corpori confert omnino nullum, succum autem ingenerat prauum ac acrem: ab eius idcirco vsu, qui calido præditi sunt temperamento, abstinere vel maximè oportet. Quod si autem in aqua elixum fuerit eousque donec acrimoniam deposuerit, vires habet imbecilliores, & succi quidem prauitatem, vt Galenus ait, non amplius retinet, alimenti tamen corpori quàm paucissimum confert. Vtile verò in cibo sumptum contra aquarum mutationes, asperam arteriam clarificat, veterem tussim lenit ac mitiorem reddit, vrinæ cit, flatu discutit, hydropicis ex aqua frigida auxiliatur, ventris vermes interimit atque expellit. Datur verò & pueris lac in quo decoctum fuerit, vtiliter aduersus vermes. Nonnulli cum carnibus coctum Allium edunt, & sic quidem minus quoque acre est, ventriculum verò frigidum adiuuat, flatuque tum in hoc, tum in intestinis hærentes discutit, vrinæ mediocriter promouet, & à pestilentis aëris contagio tutos reddit.

Allij comæ decoctum in infessionibus mentes & secundas, Dioscorides ait, trahit; quod & suffitu potest. Cum Origani verò decocto Allium epotum pediculos & lendes enecat: vsum & cum melle permittunt, illitumque hypopia & alopecias sanat. Cum nardino vnguento, sale, & oleo exanthemata curat: aufert verò & alphas, impetigines, lentigines, achoras, furfures, & lepras cum melle. Cum teda & thure decoctum, si in ore contineatur, dentium dolores mitigat. Contra muris aranei siue *μυγαλῆς* morsus cum Fici foliis & Cumino imponitur.

De Allio siluestri. CAP. XIII.

Allium siluestre tenuifolium.

Allium siluestre latioris folij siue Allium vrsinum.

SILVESTRIA Allia recentioribus duo sunt: vnum folij angustioris, alterum latifolium. Priori folia sunt Iuncis similia, teretia, glabra, & interiùs vacua, inter quæ medius exit caulis

caulis nudus, teres, glaber, durus, ac solidus, in cuius fastigio post flosculos semina exigua in globum collecta, exiguis nucleis perfimilia, odore saporeque Allij: pro radice vnicus paruus est bulbus in nullos nucleos diuisibilis.

Gignitur non rarò in agris frumenti feracibus, non rarò verò & in pratis; quod tamen arueni magna ex parte minus est.

2. Alterum siluestre Allium folia emittit bina ternave, palmo longiora, duos digitos lata, laevia, & dilute virentia: caulem dodrantalem, tenuem, comantibus in summo aliquot flosculis candidis: pro radice bulbulus est oblongus, tenuis, fibras qui multas deorsum demittit, & membranarum conuestitur.

In siluis frequenter istud reperitur, in hortis verò & quandoque nascitur.

Vtrumque autem sativum Allium odore ac sapore refert.

1. Siluestria Allia ambo quoque sunt, siue *σκόρδα ἀγρία*: & prius quidem Dioscoridi *ὄφιοσκορδο*, id est, Anguinum Allium; à nonnullis verò & *ἐλαφροσκορδο*, siue Ceruinum Allium dicitur: à Germanis *Wilder Knoblauch*, *Feldlauch*, Brabantis *Wilde Looch*, Hispanis *Ajo salvaje*, Italis *Aglio salvatico*, Gallis *Aux sauvage*, Anglis *Wilde Garlicke*.

2. Alterum Allij vrsini nomen à recentioribus accepit: Germanis *Wilde Lauch*, *Waldt Knoblauch*, id est, Allium nemorense: Brabantis verò *Das Looch* / Allium Taxi: existimatur verò istud & Hippocratis *μῶλυ* esse, de quo tamen pauca apud ipsum extant.

Est autem siluestre Allium, & praecipue Ophiocorodon, auctore Galeno, satiuo valentius ac potentius. Allij autem vrsini folia contusa, nonnulli in Belgio cum nonnullorum piscium falsamentis pro condimento edunt.

De Allio Alpino siue Victoriali longa.

CAP. XIII.

Allium Alpinum.

AD Allij vrsini genus accedit Alpinum cognominatum Allium; quod & Victorialis longa dicitur. Caules istud promit cubitales, striatos, digito crassiores, inferius purpurascens, superius verò virentes: folia circa caulem ternave quaternave, oblonga, lata, & nervosa: flosculos candidos & senis quoque foliolis, veluti vrsini, in oblongis à caulis fastigio pediculis, admodum frequentes & copiosos: capitula deinde triangularia, in quibus semen nigrum: pro radice bulbus est oblongior, multiplici & reticulato cortici implicatus: inferiore sede latior crassiorque, fibras aliquot emittens.

In quibusdam Alpium iugis, & in Suditis montibus, qua parte Silesiam à Bohemia dirimunt, gignitur, tum & alibi in montosis. Pastores montanos *Lanlauch* appellare Carolus Clusius refert, alij *Eiegnun*; nonnulli *Eiebenhamsorn*; & Latine Allium Alpinum: Matthiolus Allium vocat Anguinum. Victorialem cognomento longam alij nominant; ad differentiam nempe Gladioli, qui Victorialis & Victorialis rotunda dicitur.

Calidum autem & siccum & istud Allium est, non minus quam sativum, quod odore ac sapore refert. Commendatur verò & aduersus corrupti & pestilentis aëris contagia, nec non contra daemonum quorundam subterraneorum (*Bergmântlen* / Germanis) inuasiones, qui in fodinis, praesertim argenti, subinde versantur, hominibusque molesti ac infesti sunt, vt Georgius Agricola in Bermanno suo scriptum reliquit.

De

De Moly. CAP. XV.

Moly angustifolium.

Moly latifolium.

Moly Indicum.

NON vnus modi Moly est: differentes etenim aliquot eius reperiuntur species.

Foliis autem angustis primum est, & Graminis similibus, quæ cum à seipsis robur non habeant, facile in terram concidunt. caulis procerus, glaber, ac tenuis, culminante in summo muscario flosculos proferente candidos Leucois minores: bulbus paruus subest, fibris aliquot deorsum demissis; qui nigricantibus membranis implicitus, interiore substantia albicat, gustu feruens, & odore ingratus est.

Alterum folia promit longa, lata, læuia, pingua, quàm Porri maiora, intra quæ medium globosum quoddam exilit, eiusdem cum foliis coloris: caulis rectus, crassiusculus, teres, ac glaber, cubito altior, fastigio vmbellam fert latam, in qua flosculi purpurei, & capitula postea exigua triangularia: bulbus cepaceus pro radice est. Tota herba cepacei generis speciem præ se fert, odorem tamen nullum, aut perquam exiguum à se demittit.

Huic foliis, orbiculo è foliorum sinu erumpente, caule, bulboque simile est, quod Indicum cognominatur; sed vmbellam floriferam istud non habet, sed veluti capitulum, aliquanto latioris quàm globosæ formæ, tenui contentum membrana, in quo fructus gignuntur (nullo apparente flore) nucleis aut exiguis

M M buibis

1.

2.

3.

bulbis similes, qui terræ commissi, incrementum accipiunt, & folia caulesque proferunt. Solent hæc quandoque in Belgij elegantioribus hortis coli. Theophrastus Moly apud Phenaxum exire scribit, & affirmari apud Cyllenam quoque esse. Ad Moly, cuius Homerus Odysseias κ. mentionem facit, tria hæc recentiores referre conantur. In Galatia verò & Cappadocia & aliud Moly prouenit, non bulbosum quidem, sed quod Harmala dicitur, vt testis Dioscorides: de quo Pemptadis primæ lib. v. scripsimus.

1. Primum autem, *μῶλυος* apud Dioscoridem extantis descriptioni satis respondet; folia siquidem habet *ἀγρωσεί* similia: flores *λοβοκοίσις* per similes, albidos, minores: caulem *λαπτὸν*, hoc est tenuem, vt Orbasij exemplar habet; (non *λοβὸν*, vt in Dioscoride perperam legitur) & radicem exiguam bulbosam. Atque istud est, quod à Galeno lib. vii. De simpl. med. facultatibus *μῶλι* appellatur, si non transcribentium errore pro *μῶλυ* scriptum sit *μῶλι*.

Dioscoridi
locus cor-
ruptus.

2. Proximum genus latioris folij, Moly est à Theophrasto lib. De historia ix. descriptum: radice videlicet rotunda, Cerae simili, folio Scillæ; cuius vsus vt Alexipharmacum aduersus veneficia & incantamenta: quod etiam non difficulter, (vt haud verè Homer. ait) effoditur.

3. Tertium ad secundi generis Moly referendum: nonnulli hoc Caucafon vocant, aut Moly Indicum.

Ceterum Molyos bulbosa radix valdè utilis ad apertiones vteri cum Irino vnguento trita & subdita, vt Dioscorides auctor. Sed Galenus etiam testem citans Dioscoridem, pro *ἰρίνου μίγρον*, siue vnguento Irino, legit *αἰρίνου ἀλάβεον*, hoc est, Lolij farina. Cum farina, ait, ærina apertum vterum sanare scribit Dioscorides.

Dioscoridi
locus sus-
pectus.

De Alliaria. CAP. XVI.

*Alliaria.

AD Allij societatem, Alliarium dictam herbam, non forma, quæ differens est, sed odor pertrahit; contrita siquidem Allium omnino redolet. Folia autem huic lata sunt, dilute virentia, ambitu incisa, & acuminata: caulis tenuis, cubito altior, circa cuius ramulos flosculi gignuntur candidi, quibus succedunt tenues, parua, formæ oblongioris siliquæ, atque in his semen nigrum exiguum: radix oblonga, tenuis, duriuscula.

Prope hortorum sepimenta, veteres muros, secus vias, vel ad pratorum margines frequenter sponte sua prouenit.

Flores huius Maio aut Iunio præcipue vigent, semen interea perficitur: Martio aut Aprili folia ad condimenta adhibentur.

Recentioribus Alliaria ac Alliaris dicitur. Non est autem Scordium, pro quo olim Officinæ hac perperam vsæ sunt: nec Scordij species est, de quo Pempt. primæ lib. v. à nobis scriptum. Fertur verò à nonnullis Pes asininus dici. Germani *Knoblauchkraut* / *Leuchel* / & *Sasfkraut* vocant: Belgæ *Roock sonder Roock*: Allium non bulbosum Latine dixeris: Galli *Alliayre*.

Excalfacit quidem ac resiccat Alliaria, sed multò quàm Allium minus, secundo videlicet ordine intenso, aut tertio remisso.

In Medicina autem vsus nobis cognitum nullum habet: folia autem contusa cum piscibus salitis à nonnullis pro condimento esitantur, veluti Allij vsini, vt paulò antè scripsimus.

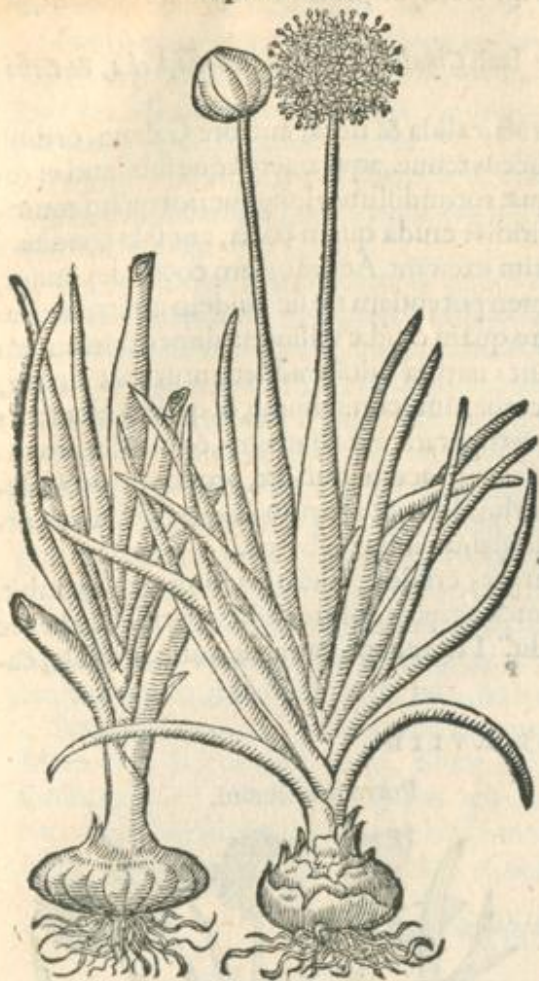
Sunt verò & qui folia enematis incoquant, quæ vel ad coli vel nephriticos dolores iniiciuntur, in quibus non modò flatus insigniter discutere, sed & ex calculo dolores mitigare ac sopire feruntur.

De Cera. CAP. XVII.

CERARVM, inquit Theophrastus, genera plura, quæ à locis cognomina accepere. Sunt verò & minores nonnullæ, maiores aliæ: item quædam rotundæ, oblongiores verò & non pauca. Si luestres autem nullæ sunt, auctore Plinio.

Folia

Cepa rotunda.

Cepa oblonga.

Folia autem Cepæ angusta sunt, & intus concaua: caulis singularis, teres, inferiore parte crassior, cuius fastigio capitulum profertur membrana tenui velatum, qua disrupta flosculi in globi formam congesti apparent candidi, ac deinde semen triangulare nigrum, sed albicantibus glumis implicitum: pro radice bulbus ex pluribus compactus tunicis, fibras aliquot deorsum à medio demittens; qui quandoque latior Rapi in modum extuberat, non raro oui modo oblongus; summam autem prætenuibus conuestitur membranis, vt plurimum subrubentibus.

Terram autem Cepa desiderat pinguem, vehementer subactam, irriguam, stercoreatam, vt Palladius ait. Passim autem per vtramque Germaniam in hortis olitorii pingui beneque fossio solo colitur. Subinde autem in areis sola seminatur: quandoque verò cum aliis herbis permixta, veluti Lactuca. Palladius cum Satureia feri probat, quoniam melius, Plinius ait, proueniat.

Seritur autem Martio aut Aprili, in Italia verò etiam Ianuario ac Februario, Palladio auctore, vel etiam Nouembri, vt per vniuersam Tusciam, teste Petro Crescentio. Bulbi Vere quoque plantandi sunt, à quibus semen speratur, quod Augusto mense ad perfectionem venit. Nouellæ autem Cepæ exactis messibus colligi ac reponi postulant.

Cepa autem Græcis κέμμιον dicitur: Latinis, vt diximus, Cepa, & quandoque Cepe neutro genere: Officinæ nomen retinent. Cognomina autem huic multa à locis apud Veteres accesserunt: quædam enim Cypriæ, Sardiæ, Cnidia, Creticæ, Samothraciæ, Ascaloniæ ab oppido Iudææ, quæ & Pompeiana iam & Marisca quædam, quam Vnionem vocant rustici, inquit Columella: atque inde esse, quod à Gallis *Oignon* dicatur, Ruellius sentit: hinc fortassis etiam à Belgis *Αρνι* / Gallica voce corrupta, nomen habet.

Setaniæ appellantur quæ minimæ sunt & dulces. atque hæc putantur illæ esse, quas Palladius Cepullas, quasi paruas Cepas nominat. Setania.

Schistæ verò siue Scissiles, quæ hieme cum coma relinquuntur, quibus & Vere noua folia Schista. detrahuntur, & alia subnascuntur iisdem diuisuris, vt Plinius ait.

Cepæ verò species ἀκέφαλος, siue absque capite, & quasi longam ceruicem habens, germinationem que totam in fronde obtinens, quæque sæpius vt Porrum attondetur, à Theophrasto γήθρον nominatur. de hoc verò & Plinius lib. XIX. cap. VI. Apud nos duo prima genera Γήθρον.

MM 2

(Cepæ

(Cepæ videlicet:) vnum condimentarium, quod illi Gethyon, nostri Pallacanam vocant; alterum capitatum.

Germani autem Cepam *Zwibel* nuncupant: Itali *Cipolla*: Hispani *Cebolla*, *Ceba*, & *Cebolla*: Angli *Onion*: Bohemi *Cybule*.

Cepa autem omnis acris est, & odore lacrymosa, calida & sicca, auctore Galeno, ordine quarto, sed tamen minus quàm Allium feruet: succus tenuis, aqueæ aëreæque substantiæ: reliquum crassarum est partium. Optima autem quæ rotundissima: longa acrior quàm rotunda: rufa siue *ξανθή* quàm candida: sicca quàm viridis: cruda quàm cocta, aut sale condita.

Mordicant autem omnes Cepæ, extenuant, sitim excitant. Acrimoniam coctæ deponunt, præsertim bis terve aqua mutata; extenuandi tamen potentiam ne sic quidem amittunt: flatus verò etiam discutunt, vrinas mouent, & aluo quàm crudæ vtiliores: alimentum autem crudæ corpori nullum, coctæ exiguum conferunt: natura bilosis aduersantur: his autem, qui crudum ac crassum succum pituitosum coaceruarunt, conueniunt, & quibus menstrua ex frigidityte deficiunt, obstructa enim aperiant, refrigerata excalfaciunt, & menses prouocant. Hæmorrhoides verò & eadem appositæ, vel cum aceto inunctæ, prouocant, vt Galenus ait. Dioscorides verò aperitiuas ait esse hæmorrhoidum, & aliarum *ἐκκελίσεων* siue expurgationum, detractis tunicis in oleum coniectis, ac glandis instar subditis.

Succus Ceparum per nares attractus caput purgat; crudos pituitosos humores extrahit. Frequenter autem Cepa in cibo etiam cocta comesta, capitis dolores efficit, oculos lædit, ac aciem eorum retundit, & sensus stupidiore reddit. Trita autem cum sale, ruta, ac melle, canis rabiosi morsui imposita, prodest.

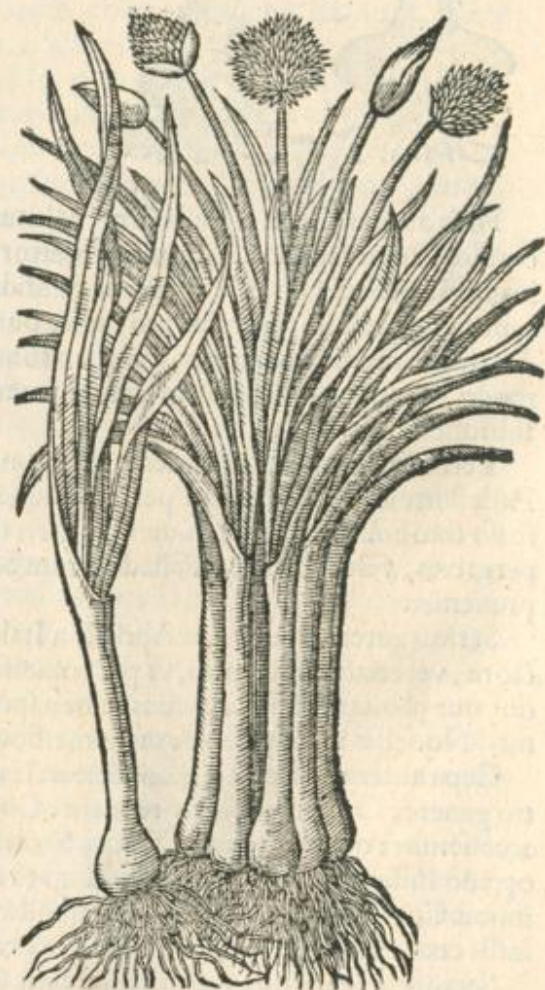
De Porro.

CAP. XVIII.

Porrum.

Porrum sectium.

FOLIA Porro oblonga sunt, latiuscula, sed complura, & dorso eminentiore carinata, odore saporeque Cepæ similia: caulis si non frequenter folia subsecantur, altero aut tertio anno assurgit rotundus, flores proferens in cacumine in orbiculum collectos, veluti Cepa: succedunt & talia semina, sed non nigra: bulbus tenuis & oblongus est, potissimum sectiuo, crassior ac maior, ei quod non attondetur.

Mediocre[m] terram Porrum postulat: in pingui, stercorata, & mediocriter soluta bene proficit.

ficit: habetur in Germania ac Belgio, in omnium ferè hortis.

Tempeltiue feri potest: Martio aut Aprili in vtraque Germania, in Italia verò etiam Februario. Sectium siue Sectile post duos à satione menses, manens in arcis suis, defecari potest: sed quod capitatum vt fiat desideratur, attondendum non est, & Octobri mense, vel etiam prius, transferri debet.

Περόσον Græcis, Latinis Porrum, & Palladio masculino genere Porrus dicitur: Germanis *Lauch*/ Brabantis *Parepe*/ Hispanis *Puerro*, Italis *Porro*, Gallis *Porreau*, Anglis *Leek*/ Bohemis *Wossleich*.

Quod frequenter refecatur & attondetur, Porrum sectium siue Sectile Columellæ ac Palladio nominatur: sed quod non refecatur Porrum capitatum est: Græcis *περόσον κεφαλωτόν*. Istud autem Diphilus apud Athenæum vocari ait *γιδυλλίδα*, à nonnullis verò & *γίδυον* *γιδυλλίς*. Gethyum autem Plinius Cepæ speciem facit, & Theophrastus frequenter veluti Porrum attonderi tradit, vt superiore capite scripsimus.

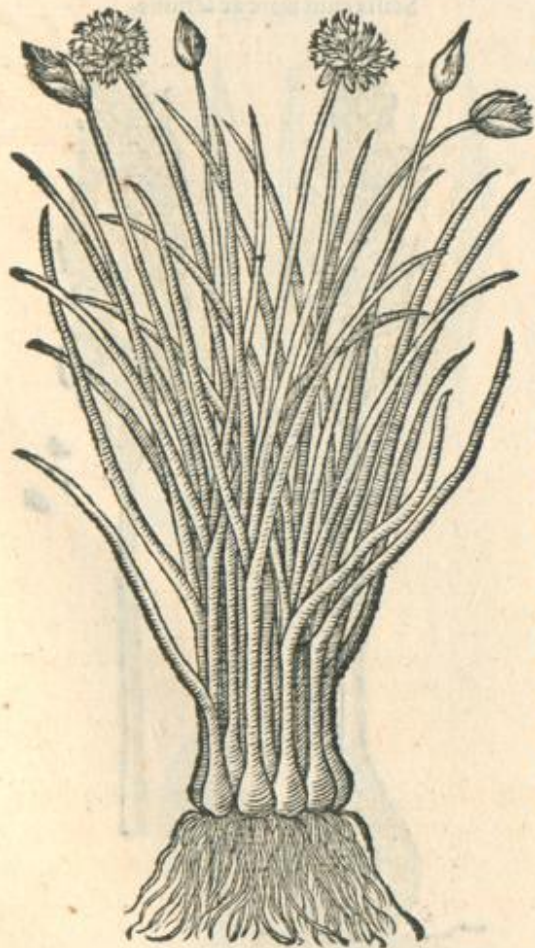
Excalfacit autem Porrum: refecat & extenuat, perinde ac Ceba, corpus excalfacit, crassos lentosque humores incidit: noxium tamen succum ingenerat, tumultuosa ac terribilia insomnia parit, oculos offendit, visus aciem obscurat, natura calidiores ac biliosos lædit: ingratum & ventriculo, inflationes facit.

Coctum minùs nocens, acrimoniæ suæ parte deposita: & nec sic tamen bonum succum corpori confert. Cum frigidis autem oleribus permixtum, qualitatem eorum contemperat. Cum Prifana coctum & comestum, quæ in pectore cruda sunt, concoquit & educit. Scribitur etiam & in delinctu vtile esse, & arteriam expurgare.

Succus cum melle potus contra ferarum morsus prodest: & similiter folia trita imposita. Idem verò succus cum aceto, thure & lacte, aut rosaceo instillatus, aurium doloribus & sonitui prodest. Veteres sanguinis reiectiones cohibent seminis drachmæ duæ eum æquali baccarum Myrti pondere potæ. Idem in vinum coniectum, ipsum in acetum mutari prohibet, & iam conuersum emendat, vt nonnulli scribunt.

De Schænopraso. CAP. XIX.

Schænoprasum.

PORRI species & istud est. folia verò promit multa quidem, sed palmo rarò longiora, tenuia, teretia, exiguis iuncis similia: inter quæ subinde cauliculi breues eminent, capitula quædam cum flosculis proferentes, instar Cepæ, sed minores multò. bulbuli subsunt exigui multi coherentes, à quibus fibræ deorsum plurimæ dimittuntur. Odore autem & sapore Cepam ac Porrum refert.

Seritur in hortis Germaniæ ac Belgij, diutinè viget, ac plurimis annis restat: hiemis ac frigoris patiens: subsecatur & attondetur frequenter, veluti Porrum sectium.

Germani *Schnitt Lauch* & *Bryflauch* appellant: Galli *Petit Pourreau*: Brabantis *Biestooch*/ quasi dicas, Iunceum Porrum: vnde nomen illi facere ausi *χοινοπερόσον*, Schænoprasum appellauimus.

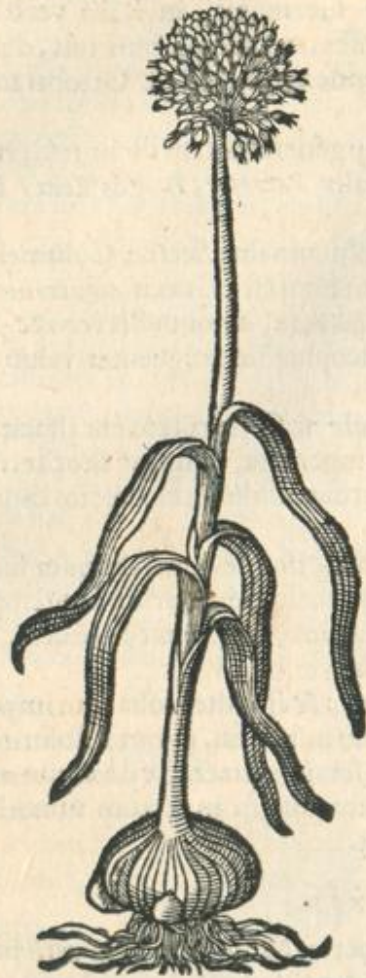
Facultate autem istud Porro simile est: excalfaciens, resiccans, attenuans, aperiens, vrinas prouocans; calidiorem verò & noxium succum ingenerat, frigidos humores comtemperat, concoquit, incidit: vapores crassos sursum mittit, oculis cerebroque molestos: tumultuosa insomnia adfert, & quæcumque Porrum, istud quoque potest.

De Ampelopraso. CAP. XX.

AMPELOPRASVM foliis exit porraceis, caule verò assurgit bicubitali, aut haud multò inferiore, in cuius fastigio capitulum ini-

MM 3 tid

Ampeloprasum.

Scilla absque caule.

tiò membrana tenui contectum, qua tandem sponte dehiscente, flores & semina proueniunt Cepæ similia: bulbus rotundus, durus, ac solidus est, qui plures à se remittens, facile ac citò multiplicatur.

In vineis ac iuxta Vites in plerisque regionibus sua sponte nascitur: tranlatum ad hortos diutinè viuit, singulis annis regerminans; nec enim vlla vel aëris inclementia, vel hiemis rigore bulbuseius, etiam in Belgio, corrumpitur.

Æstiuis autem mensibus folia caulesque viuent, ac suo tempore flores, fructus procedunt: hieme bulbi in terra latent.

A Vitibus ac natali loco ἀμπλοπρασόν appellationem accepit: Latinis Porrum Vitium, aut Vitigineum Porrum dici posset: Officinis incognitum. Siluestre autem tota sua natura est, nec inter edulia idcirco recipitur.

Plus autem quàm Porrum excafcit: καποσταμαχώτερον, hoc est, stomacho magis aduersatur: vrinas ac menses vehementius cit, contra serpentum morsus esum conuenit, auctor Dioscorides.

De Scilla. CAP. XXI.

SCILLA, prius quàm folia apparent, caulem profert cubitalem vel altiozem, rectum, foliis viduum, ῥαβδοειδῶς vt Berytius ait, ac Anterico similem, à medio sursum versus floribus particulatim prodeuntibus grauidum, iisq; can-

Scilla cum flore ac semine.

didise

didis: (quidam luteos esse scribit) quos excipiunt valuulæ siue filiquæ triangulares compressæ, in quibus semina nigricantia plana ac paleacea: folia quæ seriùs exeunt latiuscula sunt, quina senave, lata, pinguia, & elatiore dorso quasi carinata, quæ humum versùs reclinantur: bulbus magnus est, albidus, ex tunicis veluti Cepa compactus, lento succo plenus, multis fibris deorsum capillatus.

Non modò in Hispania, verùm & in Italia, aliisq̃ue prouinciis Scilla sponte exit, & frequentius locis arenosis apricis, haud procul à mari disitis.

Septembri ac Augusto mensibus floret, & particulatim quidem: primùm siquidem inferiores, deinde medijs, postremò caulis fastigium occupantes vigent; quos ternos florum exortus Theophrastus tria arandi tempora ostendere affirmat, sic vt primum arandi tempus sit prioribus prodeuntibus, alterum medio tempore, tertium cum superiores florent. Octobri ac Nouembri semen perficitur: posteaquam autem caulis emarcidus factus inaruerit, tum demum folia in conspectum veniunt, ante caulis aduentum peritura.

Bulbum hunc Græci *σκίλλα*, & Latini quoque Scillam, Officinæ Squillam nominant: nonnulli Cepam muris: Germani *Meerzwibel*: Brabanti *Zee apripi*: Hispani *Cebolla Albarana*: Galli *Scipouille*, *Squille*: Angli *Sea onions*.

Scilla ex secundo est ordine exsiccantium, & admodum incidentem facultatem obtinet, vt Galenus ait: præstat autem assam aut elixam fumere, sic enim virium eius vehementia exoluitur.

Assatur autem pasta farinacea aut luto obducta (vt Dioscorides docet) in clibanum deinde conicitur, aut carbonibus obruitur, donec obducta pasta sufficienter tosta fuerit. Qua adempta, si Scilla probè cocta non fuerit, altera simili pasta, aut luto iterùm obducitur ac denudò coquitur. Nam quæ ita non assatur, interaneis maximè noxia est. Torretur item in olla, indito operculo, quæ in furnum demittatur. Sumitur verò, quod maximè est medium, exterioribus partibus abiectis: quod frustatim confectum coquitur, mutata sæpiùs aqua, donec ipsa nec amaritudinem nec acrimoniam habeat, traiectaque lino frusta siccantur in umbra, ita vt ne vlla quidem parte se contingant. his Scillæ seginibus ad oleum, vinum, aut acetum scillinum vtimur.

Ex aceto autem scillitico, addito melle, oxymeli coquitur; cuius ad incidendum crassos, lentos, viscidos humores vsus est.

Pancratium.

Assa Scilla potionibus aliisq̃ue medicamentis admiscetur, quæ vrinam prouocant, obstructions iocinoris lienisq̃; aperiunt, tum & theriacis: datur hydropicis; regio morbo & torminibus laborantibus, & contra veterem tussim, difficulterq̃ue respirantibus in eclegmate.

Pars autem Scillæ cum octo salis partibus subacta, & à ieiunis vnus aut duorum cochlearium pondete sumpta aluum mouet: semen etiam tritum cum caricis, aut melle exceptum, si manditur, idem præstat.

Cauendus autem Scillæ vsus iis, quibus interaneum aliquod exulceratum.

Pythagoras Scillam in limine ianuz suspensam malorum medicamentorum introitum pellere tradit, vt Plinius refert.

De Pancratio. CAP. XXII.

CVM Scilla similitudinem haud exiguam habet, quod Pácratium dicitur. Folia huius maiora amplioraq̃ue sunt, &, vt Dioscorides ait, Lilijs foliis longiora, sed angustiora: bulbus verò etiam maior est quàm Scillæ, ex multis similiter tunicis constans, exterius rubens, siue *κόκκινη* ἢ *κόκκινοχρομή*, subrubens, aut subpurpureus.

In mediterraneis Hispaniæ locis reperitur: cum Scilla autem germinat.

Πανκράτιον Græcis dicitur, & similiter Latinis

MM 4

Pan-

Pancratium: à nonnullis verò & Scilla, & ab Hispaniæ rusticis, vt C. Clusius refert, etiam *Cebolla albarrana*.

Plinij ex-
emplaria
corrupta.

Scillæ autem speciem esse similitudo ostendit. Potest autem illud genus esse, quod à Plinio femina dicitur lib. xix. cap. v. Nobilissima est, inquit, Scilla, quamquam medicamini nata, acetoque exacuendo. Duo genera medica: masculus albis foliis, (malim legere, bulbis) femina nigris, (potius rubris.) Meminit tamen & Pancratij lib. xxvii. cap. xii. Pancration, ait, aliqui Scillam pusillam appellare malunt, foliis alibi Lilij longioribus crassioribusque, radice bulbi magni, colore ruto. In quibus verbis & contradictio quædam apparet, & à Dioscoridis sententia diuersa. Si enim radice magni bulbi, quare Scilla pusilla appellatur? Folia Lilij albi crassiora, Plinius, angustiora Dioscorides habet. Atque vel hinc Plinij exemplaria plerisque locis corrupta esse, apparet: proinde & quæ de vtraque Scilla scribuntur, posse vitata esse.

Ceterum Pancratij radix Scillæ similem gustum refert, vt Galenus ait: quare & ea pro Scilla quidem, ea si non adfit, vtuntur; efficit enim omnia similiter, sed longè imbecillius, quod & Dioscorides sentit: Scillæ, inquit, vires & præparationem habet, eodemque pondere in morbis efficaciter assumitur; minor tamen quam Scillæ ei facultas inest.

De Bulbo Eriophoro.

CAP. XXIII.

Bulbi Eriophori icon ab amico missa.

Bulbi Eriophori Viennæ nati effigies.

BULBI Eriophori meminit Theophrastus lib. vii. De stirpium historia, & post eum Athenæus Dipnosophistarum lib. ii. quem aiunt lanam sub primis tunicis habere, sic vt inter internum quod editur, & externum media contineatur, ex qua & togæ & alia vestimenta texuntur.

Hunc in littoribus nasci tradunt.

Ἐριόφορος autem dicitur, hoc est, laniferus, ab ipsa quam sub primis tunicis reconditam lanam habet. interpres quidam Lanosum cognominat.

Huius autem iconem olim vir quidam magnificus ad me misit, quam tamen non genuinam esse nonnulli affirmant.

Memini verò & me quandoque in horto Ioannis Brancionis bulbum videre Eriophori nomine inscriptum, sed caulem floremque non proferentem; quem C. Clusius Viennæ supe-

supe-

Tigridis flos.

superioris Panthoniae in horto Ioannis Aicholtzj Medicinæ professoris florem fecisse scribit, imaginem eius in stirpium per Hispanias obseruatarum historia sua vnâ cum descriptione exhibens.

Sunt autem ei folia Hyacinthinis similia: caulibus cubitalis vel altior, veluti Scillæ, flosculos proferens cæruleos, inodotos, particulatim quoque sese explicantes: bulbus ex pluribus tunicis contextus, albus, tomentosus, ac veluti araneorum telis obsitus, adnascentibus aliis bulbis, quibus multiplicatur.

Et sanè hic bulbus cum pictura nobis missa haud conuenit: quapropter si iste Eriophorus verus est, haud poterit legitimus esse, cuius iconem accepimus. Non possum tamen facile induci, vt existimem fictam ac euentitiam imaginem ab honestissimo ac amicissimo viro transmissam, nisi fortassis huic ab alio fuisset impositum, quod haud verisimile: citius idcirco crediderim, si Eriophori hæc icon est, esse tamen peregrini ac rari alicuius bulbi, veluti *τρυγώδης*, quem ^{Bulbus} ^{Trichodeni} apud Indos nasci Theophrastus & Athenæus referunt: nam flos qui Narcissis similis, lanuginosus ac capillaceus ei depingitur: quam ob causam rectè *τρυγώδης*, siue capillaceus aut capillaris dici potest. Vtcumque autem est, nos & huius & alterius imaginem coronidis loco hic duximus apponendam.

Quibus accedere posse videtur, & peregrini cuiusdam floris, olim ad nos missa Icon, Tigridis floris nomine inscripta, libro huic finem impositura. Stirpem ipsam videre haud contigit; quantum autem ex figura coloribus depicta cognoscere licuit, oblonga, angusta, & acuminata huic videntur folia: flos plurima parte luteus, rubentibus tamen quamplurimis maculis notatus: stilus medius diluto rubet purpureo: bulbus subnigricat. Videtur autem ex Bulborum esse generibus; aut quod verisimilius, inter Ari genera referendus, & Dracunculi peregrina aliqua esse species, nisi nos fallit pictura.

STIR-